

บทที่ 2

ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ก่อนที่ผู้วิจัยจะเสนอภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยจะนำเสนอประวัติของจังหวัดอุดรธานีโดยสังเขป เพื่อให้ข้อมูลที่ครอบคลุมในงานนี้ ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) ภูมิหลังของอุดรธานี
- 2) ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี ดังนี้

1. ภูมิหลังของอุดรธานี

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดหนึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะเสนอเนื้อหาเป็น 2 ส่วนคือ

- 1) ความหมายของคำว่าอุดรธานี
- 2) ประวัติความเป็นมา

1.1 ความหมายของคำว่า อุดรธานี

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหนังสือประวัติศาสตร์ภาคไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดอุดรธานี มีข้อมูลว่า อุดรธานีมีความหมายว่า “เมืองทิศเหนือ” อุดรธานีเดิมชื่อว่า บ้านหมากแข้ง ต่อมาได้เป็นที่ตั้งกองบัญชาการปราบขบถฮ่อที่ทุ่งเชียงคำ แคว้นเชียงขวางในประเทศลาว และได้ยกขึ้นเป็นมณฑลลาวพวน ควบคุมดูแลปกครองหัวเมืองในภาคอีสานตอนบน ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อมณฑลลาวพวนเป็นมณฑลฝ่ายเหนือเพื่อหลีกเลี่ยงคำว่า “ลาวพวน” เมื่อประเทศลาวได้ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมณฑลฝ่ายเหนือเป็นมณฑลอุดร เมื่อกระทรวงมหาดไทยยกเลิกระบบการปกครองท้องถิ่นแบบมณฑลไป มณฑลอุดรจึงกลายเป็นเมืองอุดร และจังหวัดอุดรธานีต่อมาจนถึงทุกวันนี้ อุดรธานี มาจากมณฑลฝ่ายเหนือ และมณฑลอุดร จึงมีตรา

ประจำเมืองเป็นรูปท้าวภูเวร หรือท้าวเวสสุวรรณ ผู้เป็นเทพ หรือโลกบาลรักษาทิศเหนือ เป็นจอมยักษ์ เป็นโลกบาลทิศอุดร ในไตรภูมิพระร่วงเรียกว่าท้าวไพศรพณ์มหาราช เป็นยักษ์ดำรงอยู่ในธรรม มีหน้าที่ตรวจตราดูแลความเป็นไปของมนุษย์ ดวงตราประจำเมืองจึงเป็นรูปวงกลม พื้นสีส้ม ภายในดวงตราเป็นรูปยักษ์ยืนบนแท่น มือทั้งสองกุมกระบอง และมีกนกเปลวขนานสองข้าง (สถาบันราชภัฏอุดรธานี ข้อมูลวัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี พ.ศ.2546 : หน้า 1)

ที่มาของชื่อ บ้านหมากแข้ง จากหนังสือประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดอุดรธานี ได้รวบรวมความเป็นมาว่าสาเหตุที่เรียกว่า “บ้านหมากแข้ง” เนื่องจากเดิมเรียกว่าบ้านหมากแข้ง เพราะมีต้นหมากแข้ง (มะเขือพวง) ใหญ่ต้นหนึ่ง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 40 เซนติเมตร ซึ่งมีตำนานเล่าสืบกันมาว่า บริเวณใกล้เคียงที่สร้างวังของกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ซึ่งปัจจุบันเป็น วัดมณีมมาวาส มีโนนอยู่โนนหนึ่ง ชาวบ้านเรียกว่า “โนนหมากแข้ง” มีเจดีย์ศิลาแลง มีฐานฐานตั้งทรงนกเขา ตั้งอยู่บนโนนนั้นเป็นเจดีย์ก่อครอบตอหมากแข้งใหญ่ นัยว่ามีต้นหมากแข้งขนาดใหญ่ ต้นหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินกรุงล้านช้างร่มขาวได้ให้มาโค่นไปทำกลองขนาดใหญ่ได้ถึง 3 ใบ ใบหนึ่งเอาไปไว้ที่นครเวียงจันทน์ ใ้ใช้ตีเป็นสัญญาณบอกเหตุในเมื่อมีข้าศึกศัตรูมาราวี เมื่อตีกลองใบนี้ พญานาคจะขึ้นมาช่วยให้ข้าศึกศัตรูพ่ายแพ้ แต่ภายหลังถูกเชียงเมียงไปหลอกให้ทำลายกลองใบนี้เสีย ชาวเวียงจันทน์จึงไม่มีพญานาคมาช่วยดังในอดีต ใบที่สองนำไปไว้ที่พระนครหลวงพระบาง ส่วนใบที่สามที่เล็กกว่าสองใบนั้น ได้นำไปไว้ที่วัดหนองบัว (วัดเก่าตั้งอยู่ติดกับถนนสายอุดร – สกล ห่างจากทางรถไฟประมาณ 5 เส้น) ยังมีเจดีย์ปรากฏอยู่ ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งหนองบัว จึงเรียกว่าหนองบัวกลอง (แต่ในปัจจุบัน คำว่ากลองหายไปคงเหลือแต่หนองบัวเท่านั้น) ต้นหมากแข้งต้นนี้คนในสมัยก่อนไม่มีความชำนาญในมาตราวัด จึงบอกเล่าขานไว้ว่าตอต้นหมากแข้งนั้นกึก 8 รูป นั่งกัน จึงหันได้สะดวกสบาย แสดงว่าต้นหมากแข้งต้นนั้นใหญ่โตมาก

1.2 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดอุดรธานี เดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ชื่อว่า “บ้านเคื่อหมากแข้ง” เป็นหมู่บ้านสองหมู่บ้านใกล้กัน แต่บ้านหมากแข้งเป็นหมู่บ้านร้าง ประชาชนหรือดอนบ้านเรือนไปตั้งอยู่ที่อื่น เพราะโรคระบาด ส่วนใหญ่ย้ายไปอยู่ที่บ้านเลา บ้านเคื่อ เมื่อ ร.ศ.109 (พ.ศ.2433) นั้นบ้านเคื่อมีจำนวนครัวเรือนไม่เกิน 200 หลังคาเรือน อยู่ในเขตเมืองหนองคาย ครั้นเมื่อรัฐบาลไทยจำเป็นต้องทำสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ร.ศ.112 (พ.ศ.2436) สนธิสัญญานั้นมีข้อหนึ่งกล่าวว่า “ห้ามตั้งกองทหารอยู่ในรัศมีชายแดน (ฝั่งแม่น้ำโขง) 25 กิโลเมตร ซึ่งในปี พ.ศ.2434 (ร.ศ.110) นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม (พระองค์ทองกองก้อนใหญ่ ทองใหญ่) เป็นข้าหลวงต่างประเทศสำเร็จราชการหัวเมืองลาวพวน ตั้งกองบัญชาการข้าหลวงฯ ที่เมืองหนองคาย จึงมีความจำเป็นต้องหาสถานที่ทำการข้าหลวงฯ ให้

ห่างออกไปจากชายแดน 25 กิโลเมตรพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม (พระอิสริยยศสมัยนั้น) จำเป็นจะต้องย้ายออกจากเมืองหนองคาย วันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2436 และถึงบ้านหมากแข้ง วันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2436 เห็นว่าบ้านหมากแข้งเป็นบ้านร้าง ตั้งอยู่ที่ราบชายเนิน ติดต่อกับทุ่งใหญ่ตลอดมาต่อทุ่งเมืองหนองหาน เป็นศูนย์รวมของชุมชนสายโทรเลขจากเมืองใกล้เคียง และเป็นชุมทางของเมืองต่างๆ ด้วยจึงตั้งที่บัญชาการข้าหลวงฯ ที่บ้านหมากแข้งเพราะไม่ต้องโค่นถางป่า เนื่องจากเป็นชุมชนร้างกลางแจ้งอยู่แล้ว” บ้านหมากแข้งก็กลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นเมื่อมีกองบัญชาการข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการมณฑลลาวพวนตั้งอยู่ ครั้นเมื่อปี พ.ศ.2450 (ร.ศ.127) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีกระแสพระบรมราชโองการให้จัดตั้งเมืองอุดรธานีขึ้นที่บ้านหมากแข้ง อยู่ในการปกครองของมณฑลอุดร จากนั้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2475 แล้ว ได้มีการปรับปรุงระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ยกเลิกการปกครองในระบบมณฑลในส่วนภูมิภาคยังคงเหลือเฉพาะจังหวัดและอำเภอเท่านั้นมณฑลอุดรถูกยุบเลิกไปเหลือเพียงจังหวัด “อุดรธานี” เท่านั้น(สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน พ.ศ.2542 เล่ม 15 หน้า 5275)

1.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้ง จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ตอนบนของภาคอีสาน หรือที่เรียกว่า อีสานเหนือ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ขนาดและรูปร่าง จังหวัดอุดรธานีมีขนาดพื้นที่ประมาณ 15,589,388 กิโลเมตร หรือ ประมาณ 9,743,367 ไร่ เท่ากับร้อยละ 9.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือร้อยละ 3.23 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และมีขนาดพื้นที่รองเป็นอันดับ 3 ใน 20 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันมี 20 อำเภอ รูปร่างและความกว้างยาวของจังหวัดอุดรธานี มักจะมีผู้กล่าวว่า จังหวัดอุดรธานีมีรูปร่างคล้ายกับผีเสื้อตัวใหญ่กำลังกระพือปีกบิน หรือมีรูปร่างเหมือนแม่ไก่กำลังกระพือปีกบินออกจากรัง

1.4 ขนบธรรมเนียมประเพณี

1.4.1 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ประชากรของจังหวัดอุดรธานีเป็นคนไทย (ไทยอีสานหรือไทยลาว) ประมาณร้อยละ 95 นอกนั้นยังมีชาวผู้ไทย และย้อ ที่อำเภอวังสามหมอ และอำเภอศรีธาตุ ชาวไทยพวนที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน แต่มีเป็นส่วนน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ละ 2-3 หมู่บ้านในอำเภอเท่านั้น สำหรับชาวจีนในจังหวัดอุดรธานีได้อพยพเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ได้ผสมผสานกับคนไทยด้วยการแต่งงานและการแปลงสัญชาติเป็นคนไทย ส่วนชาวนวนได้อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในจังหวัดอุดรธานีครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2436 โดยอพยพมาพร้อมๆ กับการย้ายที่ทำการหัวเมืองลาวพวน (ต่อมาเป็นมณฑลอุดร) จากหนองคาย มาตั้งที่บ้านหมากแข้ง (คือตัว

จังหวัดอุดรธานีปัจจุบัน) ต่อมาได้มีชาวญวนอพยพเข้ามาขณะที่มีการสู้รบระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศส (พ.ศ.2485) และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488) ชาวญวนที่อพยพเข้ามาครั้งหลังนี้มี ความเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ และให้การสนับสนุนอย่างลับๆ กับเวียดนามเหนือ ในด้านการ ประกอบอาชีพของชาวญวนมีอาชีพค้าขาย และมีการกระทบกระทั่งกับคนไทย ก่อปัญหาบ่อยครั้ง ปัจจุบันชาวญวนในจังหวัดอุดรธานีมีประมาณ 10,000 คน กระจายกันอยู่ในเขตควบคุมตามอำเภอ ต่างๆ คือ อำเภอเมือง อำเภอกุมภวาปี อำเภอบ้านผือ อำเภอเพ็ญและอำเภอหนองหาน ส่วนใหญ่อยู่ในตัวอำเภอ ดังนั้น โดยภาพรวมแล้ว การกระจายตัวของประชากร ร้อยละ 10.72 (หรือจำนวน 154,706 คน) อาศัยอยู่ในเขตเมือง ร้อยละ 89.38 (หรือประมาณ 1,287,270 คน) อาศัยอยู่ในชนบท

1.4.2 ศาสนา ประชากร ในจังหวัดอุดรธานีนับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 90 ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาหลักในการผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ใน จังหวัดอุดรธานีมีวัด สำนักสงฆ์ และที่พำนักสงฆ์ทั้งสิ้นประมาณ 1,800 แห่ง ส่วนศาสนาคริสต์มี โบสถ์จำนวน 13 แห่ง และมีมัสยิดในศาสนาอิสลาม 1 แห่ง

2. ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง

บ้านโนนเมืองเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ใน หัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบ้านโนนเมือง

2.1 ความหมายของบ้านโนนเมือง

คำว่า โนนเมือง มีความหมายดังนี้

โนน 1 น. หมายถึง เนิน, ที่สูง.

โนน 2 (โบ) หมายถึง ก. นอน.(จารึกสยาม) (ราชบัณฑิตยสถาน 2542 หน้า 599)

เมือง น. หมายถึง แดน เช่น เมืองมนุษย์ เมืองสวรรค์ เมืองบาดาล, ประเทศ เช่น เมืองไทย;(โบ) จังหวัด เช่น เมืองเชียงใหม่;เขตซึ่งเคยเป็นเมืองสำคัญในระดับจังหวัด เขตซึ่งเป็นที่ ชุมชุมและเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ซึ่งในครั้งก่อน ถ้าเป็นเมืองใหญ่ หมายถึงเขตภายในกำแพง เมือง.(ราชบัณฑิตยสถาน 2542 หน้า 875)

เมื่อนำคำว่า โนน รวมกับคำว่า เมือง จึงเรียกว่า โนนเมือง ซึ่งหมายถึง ชุมชน จำนวนมากที่รวมกันอยู่บนเนินที่สูง

2.2 ที่มาของชื่อโนนเมือง

จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยกับอดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้าน (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554) ได้บอกเล่ารวบรวมความเป็นมาว่าสาเหตุที่เรียกว่า บ้าน

โนนเมือง เนื่องจากเดิมเรียกว่า บ้านคำชะโนด เพราะมีชาวบ้านอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับคำชะโนด แต่ก็ไม่ใช้หมู่บ้านอย่างเป็นทางการ เพราะมีจำนวนครัวเรือนและประชากรน้อย ต่อมาได้มีชาวบ้านต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงมีการขอทางราชการแยกตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ โดยชาวบ้านร่วมกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านร่วมปรึกษาหารือกันในการตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ เนื่องจากว่า ชื่อบ้านคำชะโนด จะไปตรงกับชื่อสถานที่ซึ่งชาวบ้านท้องถิ่นเชื่อและเคารพนับถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอาณาจักรของพญาศรีสุทโธ จึงสงวนให้ใช้เป็นชื่อเฉพาะของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นชาวบ้านทั้งหมดได้เห็นพ้องต้องกันให้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเนินที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง จึงตั้งชื่อว่า บ้านโนนเมือง

2.3 ประวัติความเป็นมา

บ้านโนนเมือง เป็นชื่อบ้านที่ตั้งอยู่ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากการค้นคว้าหาข้อมูลและการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า บ้านโนนเมืองแต่ก่อนคนทั่วไปเรียกว่า บ้านคำชะโนด ตั้งแต่ยังไม่เป็นหมู่บ้านโดยสมบูรณ์ เพราะแต่ก่อนเป็นบ้านฝากของ บ้านม่วงหมู่ 9 เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นบ้านคำชะโนดมีประชากรอยู่อาศัยเพียง 10 กว่าหลังคาเรือนเท่านั้น ต่อมาได้มีชาวบ้านต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้นเพราะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ซึ่งอยู่ใกล้หนองน้ำคำชะโนด อีกทั้งบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านยังเป็นโนนอยู่บนที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงจึงเหมาะเป็นอย่างยิ่งที่จะมาตั้งบ้านเรือนถิ่นฐานอาศัยอยู่ทำมาหากินและอีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญก็คือ อยู่ใกล้วัดศรีสุทโธและป่าคำชะโนด ซึ่งชาวบ้านมีความเลื่อมใสศรัทธาเชื่อถือเคารพในความศักดิ์สิทธิ์ของพญาศรีสุทโธ เมื่อมีจำนวนประชากรและครัวเรือนมากขึ้นชาวบ้านจึงได้มีการขอทางราชการแยกตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ และเป็นหมู่บ้านโดยสมบูรณ์แบบ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2538 และได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านคำชะโนดมาเป็นหมู่บ้านโนนเมืองตั้งแต่นั้นมา (สัมภาษณ์ บุญมี เปี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554)

2.4 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านโนนเมืองหมู่ 11

บ้านโนนเมือง หมู่ 11 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในการปกครองของตำบลบ้านม่วง

บ้านโนนเมือง มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ลำห้วยทวนต่อเขตตำบลวังทอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านหนองหว้า หมู่ที่ 12
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ลำห้วยทวนต่อบ้านวังแสนสุข ตำบลวังทอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านศรีเมือง หมู่ที่ 14

2.5 สภาพทางภูมิศาสตร์

สภาพโดยทั่วไปของบ้านโนนเมืองมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูงและราบลุ่ม ไกล่ล้าห้วยทวน สภาพดินเหมาะสำหรับการทำนาปลูกข้าว ชาวบ้านได้หักล้างทางป่าเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยที่ทำนาทำไร่ทำสวนและจับจองที่ทำกินเป็นของตนเอง ต่อมาเมื่อมีการพัฒนามีไฟฟ้า การประปา การคมนาคม ถนนหนทางสะดวกขึ้นมีถนนลาดยางแผ่ขยายเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านได้หันมาสร้างบ้านที่อยู่อาศัยร้านค้าตามแนวถนนมากขึ้น

2.6 ลักษณะภูมิอากาศ

บ้านโนนเมือง สภาพอากาศโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับลมมรสุมที่พัดผ่านประจำปี ลักษณะอากาศจัดอยู่ในประเภทอากาศแบบเมืองร้อน มีฝนตกสลับกับช่วงแล้ง

2.7 การปกครอง

บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 180 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 555 คน แยกเป็นชาย 274 คน หญิง 281 คน มีผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองดูแลหมู่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน มีสมาชิก อบ.ต. จำนวน 2 คน มีคณะกรรมการบริหารคำชะโนด จำนวน 5 คน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 คน

2.8 วิถีชีวิตของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี

2.8.1 ประเพณีศาสนาและวัฒนธรรม

1) สังคมวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคมของชาวบ้านโนนเมือง มีการตั้งบ้านเรือนตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ภายในหมู่บ้านมีส่วนที่ใช้อยู่อาศัยแยกออกจากส่วนที่ดินสำหรับเกษตรกรรม ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านนัก ประชากรส่วนใหญ่ มีจิตใจโอบอ้อมเอื้ออารี ถ้อยทีถ้อยอาศัย พึ่งพาช่วยเหลือกันเป็นอย่างสูง แบ่งปันสู่กัน จนมีคำกล่าวว่า “พริกบ้านเหนือ เกลือบ้านใต้” ซึ่งสะท้อนว่าชาวบ้านโนนเมืองยังดำรงชีวิตแบบในอดีตตามแบบอย่างวิถีชีวิตบรรพบุรุษ เรียกว่า พุศุขยปรียาหรือกันมีความเคารพเชื่อฟังพระ ผู้หลักผู้ใหญ่คนเฒ่าคนแก่ ซึ่งคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านก็ยังนับถือตามแบบอย่างที่ยึดถือบรรพบุรุษนับถือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความเคารพสักการะ เชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธ คลันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์ต่อหมู่บ้าน ให้ความคุ้มครองปกป้องรักษาหมู่บ้านไม่ให้มีเภทภัยอันตรายใดๆ มีความสงบร่มเย็นเป็นสุขแก่หมู่บ้านและชาวบ้าน วัฒนธรรมการแต่งกายผู้หญิงสูงอายุส่วนใหญ่ นุ่งผ้าถุง ผู้ชายสูงอายุส่วนใหญ่ นุ่งผ้าโสร่งหรือสวมกางเกงซึ่งเป็นผ้าฝ้าย และใช้ผ้าขาวม้าเป็นผ้าเอนกประสงค์ ส่วนคนหนุ่มสาวและเด็กรุ่นใหม่สวมใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยม ส่วนผ้าไหมถือเป็นของมีค่า ไว้สวมใส่เฉพาะงานบุญประเพณี และงานบุญที่สำคัญ เช่นงานแต่งงานกินดอง งานขึ้นบ้านใหม่ งานบุญบวช งานกฐิน เป็น

ต้น ในวันพระ ขึ้น 15 ค่ำ ชาวบ้านบางคนจะหยุดงาน ถ้าไม่ไปทำบุญที่วัดก็จะถือศีล ปฏิบัติธรรม อยู่ที่บ้าน ทำความสะอาดบริเวณบ้านเรือน

2) การประกอบอาชีพ ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ หาของป่า โดยมีที่เป็นของตนเอง หรือหากไม่มีที่เป็นของตนเองก็จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่นรับจ้าง ทำนา อาชีพค้าขายของชำทั่วไปอยู่ที่บ้านของตนเองแต่ก็มีร้านค้าไม่มากนัก ส่วนอาชีพการค้าที่เกิดขึ้นมาใหม่หลังจากที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการพัฒนาปรับปรุงคำชะโนดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวก็จะมีการค้าขายอาหารกับข้าวเครื่องดื่มและสินค้าที่ระลึกต่างๆ โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านทำเองจากวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นจะมีชาวบ้านทำการค้าขายมากที่วัดศรีสุทโธ ซึ่งทางวัดจัดสถานที่ไว้ให้ชาวบ้านได้ทำร้านค้าขายโดยให้เช่าที่ในราคาถูก ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานออกไปหางานทำต่างถิ่น

3) ศาสนาและความเชื่อ ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง ประชากรทุกครัวเรือนนับถือศาสนาพุทธ นับถือเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีความเชื่อเกี่ยวกับผีด้วย (สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข วันที่ 16 พฤษภาคม 2554) มีวัดศรีสุทโธ และป่าคำชะโนดเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่สักการะบูชาของประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

4) ประเพณีท้องถิ่น ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดเหมือนกับชาวอีสานทั่วไป คือ ฮีตสิบสอง ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวไทยอีสานถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องผีปะปนกัน (ธวัช ปุณโณทก 2530:350-392) ประเพณีฮีตสิบสองมีฮีตที่หนึ่ง บุญเข้ากรรม ฮีตที่สอง บุญคูณลาน ฮีตที่สาม บุญข้าวจี บุญมาฆบูชา ฮีตที่สี่ บุญผะเหวด มีประเพณีสืบทอดกันมาอยู่หลายอย่างเช่น การใส่หนังสือ การแห่ผะเหวด การแห่ข้าวพันก้อน การแห่กัณฑ์หลอน ฮีตที่ห้า บุญสงกรานต์ ฮีตที่หก บุญบั้งไฟและบุญวิสาขบูชา ฮีตที่เจ็ด บุญซำฮะ ฮีตที่แปด บุญเข้าพรรษา ฮีตที่เก้า บุญข้าวประดับดิน ฮีตที่สิบ บุญข้าวสาก ฮีตที่สิบเอ็ด บุญออกพรรษาหรือบุญได้ประทีป ฮีตสิบสอง บุญกฐิน(อุดม บัวสี.2529 : 63-83)

5) อาหาร วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร จะรับประทานข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก อาหารส่วนใหญ่จะไม่ใช้กะทิในการประกอบอาหาร อาหารท้องถิ่นของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นอาหารรสจัด เช่น ลาบ ก้อย หม่า แกง อ่อม ย่าง ปิ้ง คั่ว ปั่น แจ่ว ส้มตำ เป็นต้น และมีปลาร้าเป็นอาหารประจำครัวเรือน

6) ศิลปกรรม ชาวบ้านโนนเมืองหมู 11 จะมีศิลปกรรมเหมือนชาวอีสานส่วนใหญ่ทั่วๆ ไป โดยส่วนมากแล้วจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหญิงและชาย คนหนุ่มคนสาวที่ว่างเว้นจากการทำนาทำไร่หรือว่างจากการประกอบอาชีพ โดยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในหมู่บ้านและหาได้ง่าย โดยแยกเป็นศิลปกรรมได้ดังนี้

ก. ศิลปกรรมด้านการทอ เช่น การทอผ้าขาวม้า การทอผ้าซิ่น การทอเสื้อ เป็นต้น

ข. ศิลปกรรมด้านการประดิษฐ์และตกแต่ง โดยชาวบ้านจะนำวัสดุที่หาได้จากป่าในหมู่บ้านมาประดิษฐ์ดัดแปลงและตกแต่งทาสีให้เป็นสิ่งของเครื่องใช้และเครื่องประดับเพื่อขายเป็นของที่ระลึกหรือของฝาก เช่น ประดิษฐ์แคนขนาดเล็กซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสาน เคลือบทาสีน้ำเต้า นำไม้ปามาทำเป็นไม้เท้าโต๊ะเก้าอี้ ประดิษฐ์ของเล่นเด็ก

ค. ศิลปกรรมด้านการจักสาน มีการจักสานภาชนะต่างๆ สำหรับไว้ใช้ในครัวเรือนและใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การทำกระติบใส่ข้าวเหนียว หวดสำหรับนึ่งข้าวเหนียว กระด้งสำหรับผัดข้าว วัสดุอุปกรณ์สำหรับการหาปลา เช่น สุ่ม ไซ ข้อง เบ็ดตกปลา และยังมีที่ชาวบ้านจักสานไว้ขายเป็นของที่ระลึกและเครื่องใช้ เช่น ปลายะเพียน รูปสัตว์ต่างๆ ไม้กวาด ภาชนะต่างๆ ที่จักสานจะเอาไว้สำหรับใช้ในครัวเรือน โดยจะทำอยู่ที่บ้าน ถ้าทำได้มากก็จะนำไปฝากให้ญาติสนิทมิตรสหายหรือไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ โดยจะนำไปขายที่แหล่งท่องเที่ยวคำชะโนด ในบริเวณวัดศิริสุทโธเป็นที่ที่ทางวัดจัดไว้ให้ชาวบ้านขายสินค้า

2.9 วัดศิริสุทโธ

วัดศิริสุทโธ เป็นวัดที่ประกอบพิธีประเพณี “บวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศิริสุทโธ” ของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.9.1 ความเป็นมา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554) ผู้ให้ข้อมูลพบว่ามีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า วัดศิริสุทโธ มีความเป็นมาที่ว่า เมื่อหลวงปู่คำดา สิริสุทโธ ซึ่งบวชและพำนักอยู่ในวัดวังทองได้ระยะหนึ่ง ท่านได้ย้ายมาตั้งสำนักสงฆ์เพื่อปฏิบัติธรรมที่ใกล้ๆ ป่าคำชะโนด โดยใช้ชื่อสำนักสงฆ์ของท่านว่า “สำนักสงฆ์ สิริสุทโธ” ท่านได้พัฒนาบุกเบิกก่อตั้งพัฒนาร่วมกับหลวงปู่จอม ยนต์สีโล ตั้งแต่บริเวณแห่งนี้เป็นป่าดงดิบจนมีความเจริญ และได้ตั้งเป็นวัดชื่อ “วัดศิริสุทโธ (คำชะโนด)” มาจนถึงปัจจุบันนี้ (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554)

ทำเนียบเจ้าอาวาสของวัดศิริสุทโธที่ทราบจากการหาข้อมูล และสัมภาษณ์มี ดังนี้

หลวงปู่คำดา สิริสุทโธ

หลวงปู่จอม ยันตสีโล

หลวงปู่มุข ไม่ทราบฉายา

ฤาษีน้อย ไม่ทราบฉายา

อดีตเจ้าคณะอำเภอบ้านดุงในสมัยนั้น ไม่ทราบชื่อและฉายา

พระครูสุทธีจันทราภรณ์ (พระวิรัตน์ จันทูปโม) เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน)

(สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554)

2.9.2 ที่ตั้ง

วัดศรีสุทโธ ตั้งอยู่ติดกับบริเวณป่าคำชะโนด หมู่ที่ 11 บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่ดินทั้งวัดเนื้อที่ 21 ไร่ ส้อมรอบด้วยทุ่งนา และบ้านเรือนราษฎร

2.9.3 สิ่งสำคัญภายในวัด

วัดศรีสุทโธมีกุฏิสงฆ์ทั้งหมด 7 หลัง

วัดศรีสุทโธ มีพระปางประธานพร เป็นปูชนียวัตถุ สร้างด้วยปูนทาทับด้วยสีทองอร่ามสวยงาม สูง 25 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ.2548 ใช้งบประมาณในการสร้าง ประมาณ สิบล้านกว่าบาท สร้างโดยหลวงปู่เพ็ง ขันติโต และลูกศิษย์ช่วยกันบริจาค จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันว่าเป็นฝีมือช่างจากจังหวัดสกลนคร (สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

พระประธานของวัด อยู่ในหอพระนาคปรก เป็นพระพุทธรูปปางนาคปรกสีทองอร่ามสวยงาม สร้างถวายโดย นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยสร้างเพื่อถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ เมื่อปี พ.ศ.2539

พระรูปเหมือนหลวงปู่คำดาปางสมาธิ ขนาดเท่าองค์จริง ประชาชนและชาวบ้านสร้างถวาย เมื่อวันเสาร์ ที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2533 อยู่ในหอรูปเหมือน หลวงปู่คำดา สิริสุทโธ (สัมภาษณ์ หลวงปู่เพ็ง ขันติโต วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

ปัจจุบันวัดศรีสุทโธเป็นวัดที่ได้รับการพัฒนาภายในวัดมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น



ภาพที่ 2.1 บริเวณภายนอกวัดศิริสุทโธ



ภาพที่ 2.2 บริเวณภายในวัดศิริสุทโธ